

2. Семакова Т.О. Роль засобів медіаосвіти у формуванні самоосвітніх умінь студентів технічних коледжів. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vchdpu/ped/2011_89/semak.pdf

3. Медіаосвіта та медіаграмотність: підручник [ред.-упор. В.Ф. Іванов, О. Волошенюк; за науковою редакцією В.В. Різуна]. Київ: Центр Вільної Преси, 2013. 352 с.

Порубльова Ірина Михайлівна,
викладач, Професійно-технічне
училище №50 м. Карлівка

МЕДІАГРАМОТНІСТЬ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ: ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКИХ, КРИТИЧНИХ ТА АНАЛІТИЧНИХ НАВИЧОК

Сьогодні, коли будь-яка інформація є доступною в необмеженій кількості та у найрізноманітніших форматах, формування медіаграмотності учнів стало важливим і необхідним аспектом освітнього процесу, адже саме молодь є найактивнішими споживачами медіаконтенту. Інформаційна освіченість дозволяє людині критично мислити, аналізувати прочитане чи побачене в мережі, відрізняти факти від фейків та ефективно взаємодіяти в медіапросторі.

Медіаграмотність – це не лише вміння правильно й розумно користуватися контентом, це розвиток здатності людини сприймати, створювати, аналізувати, оцінювати інформацію, розуміти соціокультурні й політичні контексти функціонування медіа, а також чинити спротив маніпуляціям. У формуванні медіаграмотності важливе значення мають когнітивні процеси: критичне мислення (аналіз різних видів аргументів, виявлення упередженості, оцінка достовірності джерел інформації), візуальний аналіз (розуміння впливу візуальних елементів на сприйняття даних), інформаційна грамотність (вміння знаходити, оцінювати та використовувати інформацію з різних джерел).

Література як унікальний вид мистецтва здатна творчо відображати й переосмислювати життя за допомогою художнього слова, а також розвивати критичне мислення, уяву та емпатію. Інтеграція медіаграмотності у вивчення літератури допомагає не тільки глибше розуміти художні твори, а й розвивати навички, необхідні для успішного життя в суспільстві. Також позитивним фактором впливу медіа на учнів є розширення кругозору, адже завдяки інформаційній освіченості учні можуть отримувати доступ до різноманітної інформації про різні культури і країни, що сприяє їхньому особистісному розвитку, формуванню світогляду та стійкої громадянської позиції. Аналіз літературних творів у контексті їхньої культури та епохи допомагає учням краще розуміти значення твору та його вплив на суспільство.

Сучасні технології надають педагогу безмежні можливості для вивчення літератури. Цифрові інструменти не лише полегшують доступ до текстів, а й дозволяють глибше зануритися в їхній аналіз, отримувати різноманітні інтерпретації твору, виявляти авторські прийоми. Книги, статті, відео, презентації, постери, буклети, інтерактивні робочі аркуші та плакати, інфографіка, інтерактивні дошки, онлайн-бібліотеки, інтернет-вікторини, онлайн-вправи, кросворди, ребуси, пазли – все це може бути використано з метою розвитку медіаграмотності.

Важливе завдання викладача літератури – постійно спонукати, заохочувати, стимулювати учнів до обговорення прочитаних чи переглянутих у мережі матеріалів на літературну тематику, обміну думками та враженнями, висловлення своїх думок та їх обґрунтування. Наприклад, запропонувати здобувачам освіти порівняти обкладинку книги певного автора та постер фільму, знятого за мотивами цього твору. Учні мають визначити й пояснити, які елементи візуального дизайну використано для залучення уваги аудиторії та як ці елементи пов'язані з тематикою твору. Порівняння літературних творів з їх екранізаціями дозволяє учням виявляти спільні та відмінні риси, аналізувати різні способи оповіді, обговорювати, як змінюється сприйняття тексту при його адаптації до іншого формату.

У процесі вивчення літератури важливо обговорювати з учнями актуальні соціальні проблеми, порушені автором у творах, спонукати здобувачів освіти до пошуку відповідної інформації у різних медіа з її подальшим обговоренням та аналізом. У процесі формування медійної грамотності доцільним є використання прийому «Fact-checking» – перевірка учнями історичних фактів, згаданих у літературному творі з використанням різноманітних джерел інформації, потім їх обговорення, узагальнення та висновки. Також можна запропонувати учням дослідити життя письменника чи особливості конкретного літературного періоду, використовуючи різноманітний контент.

Дієвим прийомом у процесі формування медіаграмотності є порівняння літературних образів і реальних подій. Наприклад, аналіз роману Джорджа Орвелла «1984» дозволяє зрозуміти, як автор описує маніпуляцію інформацією та її вплив на суспільство. Учні можуть аналізувати політичні романи або твори, що відображають соціальні проблеми, виявляти в них пропагандистські прийоми, які використовуються для маніпулювання свідомістю читача.

Онлайн-середовище також може бути одним із способів привернення уваги молоді до книги. Наприклад, залучення до промоції читання відомих блогерів, флешмоби та челенджі, пов'язані з літературою. Використання сучасних технологій (створення електронних бібліотек, мобільних додатків для читання, книжкових клубів та читацьких блогів у соцмережах, літературних YouTube-каналів) може зробити читання більш доступним і цікавим. А вміння оцінювати інформацію, що надходить з різних джерел, допоможе учням усвідомити важливість читання як інструменту самопізнання.

Медіаграмотність – це також створення здобувачами освіти власного навчального контенту (це можуть бути парні та групові міні-проекти) на основі літературних творів (мультимедійні презентації, відеоматеріали, буктрейлери (творче переосмислення книги та представлення його іншим), постери, плакати, буклети, кросворди). Наприклад, відеопрезентація «Вірші українських класиків – англійською» (https://youtu.be/yoyoe7_dy7s), буктрейлер до творчості Лесі Українки «Довго щирими сими словами до людей промовлятиму я...» (<https://youtu.be/Sx4cqrzbAkA>).

Безсумнівно, такі цікаві й захопливі для дітей види роботи сприяють розвитку їхньої творчості та зацікавленості літературою як навчальним предметом, відтак підвищенню навчальної мотивації (а це надзвичайно важливо й актуально в наш час!) та успішності. Створення здобувачами освіти власного цифрового контенту сприяє розвитку комунікативних навичок, вмінню чітко і ясно висловлювати свої думки, приймати обґрунтовані рішення.

Отже, інтеграція медіаграмотності у процес вивчення літератури є необхідною умовою для формування всебічно розвиненої особистості. Вона дозволяє учням не тільки глибше розуміти літературні твори, а й розвивати критичне мислення, творчість та навички, необхідні для успішного життя в сучасному інформаційному суспільстві.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вембер В.П. Інформатизація освіти та проблеми впровадження педагогічних програмних засобів в навчальний процес. Інституційний репозиторій Київського столичного університету імені Бориса Грінченка. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/859/1/V_Vember_ITZN_3_IS.pdf (дата звернення: 22.01.2025).
2. Приходькіна Н.О. Розвиток медіаграмотності учнів: основні прийоми критичного аналізу медіатекстів. Digital Library NAES of Ukraine. URL: <https://surl.li/bdxvtq> (дата звернення: 24.01.2025).

Скоморовська Наталія Богданівна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
кафедра теорії та методики навчання,
Івано-Франківський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти

ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ УМІНЬ ДЛЯ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ

Світ сьогодні – це інформація, що з'являється і поширюється з шаленою швидкістю, тому розвиток критичного мислення стає обов'язковим для кожної